

Kreativ skriving i fremmedspråkundervisningen: Hvordan skape skriveglede?

Camille Quiquerez, fransklærer og universitetslektor, Universitetet i Bergen

Å kunne skrive er en av ferdighetene elever skal utvikle i fremmedspråkopplæringen. På et seminar for fransklærere som ble organisert av Institut français og Fransklærerforeningen i Norge i februar 2022, ble det diskutert hvilken plass, form og formål som tildeles skriveoppgaver¹ i fransktimene. En del lærere mente at elever bruker mye tid på å skrive tekster, spesielt på videregående skole. Mange bekreftet at skriveoppgavene man jobber med i timene, ofte fungerer som forberedelse til skriftlig eksamen. Flertallet av deltakerne var også enige om at formatet og rammene for oppgavene ga lite plass til kreativitet og skriveglede.

I denne artikkelen skal jeg beskrive hva kreativ skriving innebærer, samt komme med noen eksempler på skriveoppgaver

som kan fremme skrive lyst i målspråket og dermed øke motivasjonen for skriving. I språkundervisningen skiller kreativ skriving seg fra «skoleskriving», som er skriving produsert for å bli målt og vurdert av læreren ut fra ulike kriterier. Kreativ skriving brukes derimot kun for skrivegledens skyld. I boken *Ecritures créatives* beskriver Bara et al. (2011) begrepet «écriture plaisir» (skriveglede) som en type skriving elevene praktiserer «for å ha det gøy» og ikke for å bli evaluert. Det betyr at man flytter fokuset fra tekstens praktiske funksjon til tekstens poetiske og estetiske egenskaper (Bara et al. 2011).

Ved universitetet Sorbonne Nouvelle i Paris har det siden 2009 blitt arrangert et kreativskrivingskurs for utenlandske studenter. Prosjektet oppstod som et

resultat av at en del språkelever trengte å utvikle en sterkere og mer personlig tilknytning til det å skrive på målspråket, uavhengig av faglige grunner. Studentene var bosatt i Frankrike og hadde lært fransk over flere år. De kunne dermed kommunisere på en effektiv måte i ulike sammenhenger, men noen syntes likevel at det var vanskelig å gå utover det å bruke fransk kun funksjonelt og i stedet finne *nærhet* til språket. Det ble derfor organisert ulike kreative skriveworkshoper for middels og avansert nivå. Hovedmålet var å introdusere studentene for skriveaktiviteter som kunne gi rom for en *kreativ* og derfor mer *personlig* tilnærming til målspråket og målspråkkulturen (Baptiste, 2015, s. 146). I den forbindelse kan bruk av kilder som litteratur, musikk og kunst fremme en slik inntreden i målkulturen.

¹ Med skriveoppgaver mener vi skriftlige produksjonsoppgaver som til slutt ender i en ferdigskrevet tekst. Vi inkluderer ikke det å ta notater, skrive setninger i grammatikkøvelser og annen bruk av skriving som «verktøy».

Noen anbefalinger for kreativ skrivning i språkundervisningen:

- Grammatikken bør ikke rettes. Dette kan eventuelt skje senere, gjennom omskrivning eller revidering.
- Elevene har rett til ikke «strengt» å følge instruksjonene.
- De skriftlige produktene bør leses høyt i klasserommet.

Hvordan kan man planlegge og gjennomføre kreative skriveaktiviteter?

Før aktiviteten:

- Bruk gjerne penn og papir framfor PC.
- Ha tilgjengelig ordbøker, rimordbøker, synonymordbøker, osv.
- Velg en aktivitet som er ny for gruppen.
- Bruk gjerne avslappende musikk i bakgrunnen, og tenk igjennom om det er nødvendig med omorganisering av klasseoppsettet. Gjør eventuelt noen pustepauser.

Gjennomføring

- Idémyldring: Elevene samler nødvendige ord og strukturer individuelt, parvis eller i plenum, avhengig av aktiviteten.
- Inspirasjonskilde: Læreren kan presentere et materiale som inspirasjonskilde. Det kan være en tekst, et sitat, et foto, en tegning, et kunstverk eller noe annet.
- Skrivning: individuelt, parvis eller i plenum, avhengig av aktiviteten.
- Høytlesning: Det er ikke alltid lett å dele det man har skrevet, derfor anbefales det å gjøre det i små grupper.
- Tekstene lagres i en personlig eller

felles mappe, gjerne digitalt (for eksempel Padlet). På denne måten kan elevene komme tilbake til sine tekster og eventuelt revidere dem.

Det er viktig å påpeke at kreativitet ikke betyr at elevene skal skrive helt fritt, uten rammer eller veiledning fra læreren. Først og fremst er det viktig å gi elevene tid til å bygge ett eller flere leksikalske felt før de går videre til skrivefasen. Prinsippene for kreativ skrivning er at elevene skal bruke sine erfaringer og opplevelser som utgangspunkt. Eksempelvis kan elevene bli oppfordret til å ramse opp alt man kan gjøre i hverdagen. Her kan de bruke verb i infinitiv eller strukturer med verb + substantiv (*manger, danser, écrire, regarder la télé, ...*). Læreren kan også oppfordre elevene til å lage en liste med nødvendige ord som trengs for å snakke om personer (*les enfants, les élèves, moi, osv.*). For at elevene skal være bedre rustet med ordforråd, verb og uttrykk, kan man jobbe med bilder eller videoer på forhånd. Mange aktiviteter i kreativ skrivning bygger på komplementaritet mellom kreativitet/lek på den ene siden og begrensninger/rammer på den andre. Med slike aktiviteter kan elevene la kreativiteten løpe fritt mens de holder seg innenfor en trygg ramme. Derfor er disse aktivitetene spesielt egnet for nybegynnere.

Eksempel 1 nedenfor viser hvordan en tekst (sitat, dikt, sang, osv.) i målspråket kan brukes som ramme der elevene imiterer eller låner et tekststykke. Modellteksten som

ble brukt, er fra en fransk bok, der det finnes repetisjon på den samme språkstrukturen: «*Un trou, c'est pour ...*».



Eksempel 1

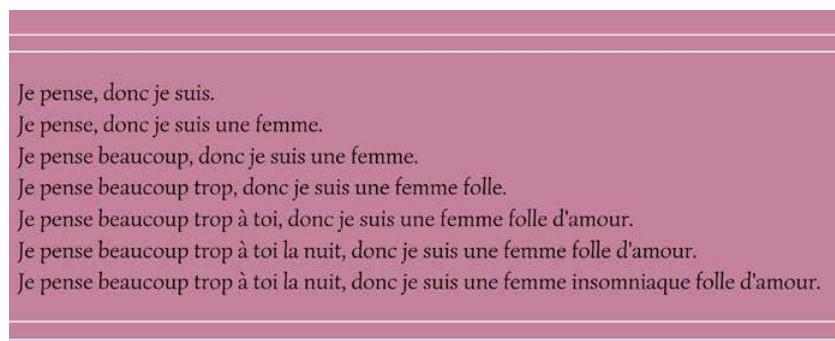
De neste to eksemplene viser to typer begrensinger. I den første aktiviteten er begrensningen leksikalsk: Elevene skal bruke to ordklasser eller ordfamilier. Først bes elevene å notere følelser på målspråket (frykt, tretthet, glede, osv.). Deretter jobber elevene i grupper for å finne så mange navn på dyr som de kan. Læreren annonserer «regelen»: Elevene skal slå to ord sammen (ett fra hver kategori: følelse og dyr), og skape et nytt ord som uttrykker en ny følelse. Avslutningsvis finner elevene en definisjon for det nyskapte ordet. Dette kan bli utgangspunkt for et kollektivt prosjekt der alle de nye ordene samles i en slags klasseordbok.

Eksempel 2: «å froskjuble» (eller «å froskglede seg») < «frosk» + «glede» (verb): hoppe flere ganger på rad i ekstrem glede.



Eksempel 2

Den andre aktiviteten baserer seg på syntaktiske begrensninger. Eksempel 3 tar utgangspunkt i det berømte sitatet «*Je pense, donc je suis*» («cogito, ergo sum»; jeg tenker, altså er jeg) fra den franske filosofen Descartes. Her skal et enkelt sitat utvides ved å legge til én eller flere språklige strukturer i hver linje, og dette blir til slutt et kort dikt. Denne aktiviteten kan også gjennomføres kollektivt som et slags «trekkspill», der setningen blir sendt rundt i klasserommet og utvides av hver enkelt elev.



Eksempel 3

Er kreativ skrivning uforenlig med retting og vurdering?

Baptiste (2015) drøfter litteraturens rolle i utviklingen av språkferdigheter og påpeker at hvis man skal bruke kreativ skrivning i læringsøyemed, og ikke bare som en kanal for å uttrykke seg fritt på ett bestemt tidspunkt, kan man ikke unngå vurdering. Men hva bør vurderes, og når skal det vurderes? Man kan lett bli enige om at det kanskje er best å unngå tradisjonell feilretting eller vurdering av tekstkvalitet. Slik gir man elever anledning til å oppleve skriveglede og det å kunne løsrive seg fra frykten for å gjøre feil. Ifølge Fabienne Jacob, forfatteren som ledet workshopene om kreativ skrivning for utenlandske studenter i Frankrike, vil det å se en tekst der alle feilene er markert i rødt, bremse opplevelsen av nærhet til målspråket og «understreke det fremmede» (Baptiste, 2015, s. 148). Hun foreslår derfor å kommentere feil på en mer sporadisk måte. Noen lærere synes at man bør rette kun grammatiske feil som har innvirkning på forståelsen av teksten (Baptiste, 2015, s.147). Bara et al. (2011)

braker begrepet *omskrivning* i stedet for *retting*. Det betyr ikke at grammatiske feil ikke skal rettes, men at dette ikke bør være hovedfokus. Forfatterne foreslår ulike måter å gjennomføre omskrivning på: Det kan skje parvis, gruppevis eller individuelt, umiddelbart eller under neste økt, på egen eller andres tekst.

Kreativ skrivning inviterer dermed til et nytt blikk på lærerens rolle som «sensor». Baptiste (2015) mener at i møte med kreative tekster bør man velge en vurderingsform som fremmer mer horisontal interaksjon, det vil si at elevene leser sine tekster for hverandre, og at elevenes reaksjoner på andres produkter oppmuntres. I denne sammenhengen blir elevene både sensorer og autentiske lesere av andres tekster. Fasen der elevene blir invitert til å lese høyt og dele sin tekst med andre, er derfor avgjørende.

Til tross for merverdien av denne måten å jobbe på, er det noen lærere som ikke tør å gjennomføre kreative skriveaktiviteter i klasserommet fordi de ikke ser på seg selv som «kreative sjeler». I tillegg synes de kanskje at de ikke har tid eller anledning til å fokusere mye på skrivning, enda mindre på en kreativ måte. I den forbindelse ønsker vi å understreke at å teste kreativ skrivning som lærer også gir mulighet for å finne *nærhet* til språket og kulturen ved å bruke språket på en annen måte enn i daglig klasseromskommunikasjon. Dessuten skal skolen la elevene utfolde skapeglede, engasjement og utforskertrang, og elevene skal lære og utvikle seg gjennom sansning og tenkning, estetiske uttrykksformer og

praktiske aktiviteter. (jf. Overordnet del – Skaperglede, engasjement og utforskertrang). Dette prinsippet støttes av Olsbu (2020, s. 23) som påpeker at «den kreative, skapende og estetiske språkbruken utgjør en viktig dimensjon av det å være menneske som går langt ut over de mer instrumentelle språkhandlingene (som for eksempel å spørre om veien, lese en togtabell eller bestille mat på en restaurant)».

Kilder:

- Baptiste, A. (2015). Le rôle de la littérature dans les apprentissages langagiers: de l'écriture créative à la conscience de la langue. I A. Godard, *La littérature dans l'enseignement du FLE- Ebook*. Didier.
- Bara, S., Bonvallet, A.-M. og Rodi, C. (2011). *Écritures créatives*. PUG; Les outils malins du FLE.
- Olsbu, I. (2020). Litteraturens rolle. I C. Bjørke & Å. Haukås, *Fremmedspråksdidaktikk* (3. utgave). Cappelen Damm akademisk.

Aktiviteten *Maux d'animaux* er tatt fra Amandine Quétel, lærer i fransk i hennes online workshop for fransk-lærere: «Même pas peur d'écrire!» (Les fabuleuses du FLE). <https://lesfabuleusesdufle.podia.com/>

! Aktiviteten: «Un trou, c'est pour . . .» kommer fra en kreativ skrijving online workshop organisert av Hélène Batiot for ABC Livre. <https://abclivre.com/ateliers-decriture/>

